

Nr 53

Konstitutionsutskottets betänkande i anledning av motion om ökning av minimiantalet ledamöter i kommunal nämnd.**Motionen**

I detta betänkande behandlas motionen 1972:799 av herr Schött m. fl. (m).

Hemställan avser: "att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag till sådan ändring av kommunallagens 31 § som i motionen föreslås".

I motionen anförs bl. a. att det är en angelägen uppgift att i de nybildade kommunblocken låta så många medborgare som möjligt aktivt deltaga i och ta ansvar för den kommunalpolitiska verksamheten. Den viktigaste åtgärden i detta syfte anser motionärerna vara att organisera det kommunala nämndarbetet så att kommunen inrättar många nämnder med ett relativt stort antal nämndledamöter i varje nämnd. De framhåller härvid att "kravet på en rationell och ekonomisk kommunal nämndorganisation får aldrig väga tyngre än kravet på medborgarinflytande". Motionärerna föreslår att 31 § i kommunallagen ändras så att "kommunal nämnd alltid skall ha minst sju ledamöter".

Gällande rätt m. m.

Det lagstadgande (31 § kommunallagen 1953:753) som motionärerna önskar ändrat har för närvarande följande lydelse:

Ledamöter och suppleanter i kommunstyrelsen väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Detta stadgande avser sålunda endast kommunstyrelsen, inte övriga kommunala nämnder. För dessa gäller andra bestämmelser. 44 § kommunallagen stadgar sålunda:

Angående utseende av nämnder för vissa i särskilda författningar angivna förvaltnings- eller verkställighetsbestyr gäller vad därom för varje fall finnes stadgat.

För handhavande av särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr i övrigt må kommun tillsätta de nämnder, som finnas erforderliga.

Vad först beträffar de i 44 § andra stycket omförmälda nämnderna, s. k. *fakultativa nämnder för oreglerad förvaltning*, har kommun full frihet att bestämma antalet ledamöter. Enligt 45 § första stycket skall

dock vissa andra föreskrifter avseende kommunstyrelsen gälla även för dylika nämnder. Som exempel härpå kan nämnas bestämmelsen i 31 § andra stycket om att ordningen för suppleanternas tjänstgöring skall fastställas om valet av dessa ej skett proportionellt. Nämnder av detta slag är t. ex. fastighetsnämnd, gatunämnd, personalnämnd, industriverksstyrelse, idrottsnämnd och kulturnämnd. Den enda *obligatoriska* kommunala nämnd som tillsätts enligt kommunallagen är kommunstyrelsen.

Vad åter beträffar de i 44 § första stycket avsedda nämnderna, dvs. de som skall eller kan tillsättas enligt speciallagstiftningen, är kommunsfrihet att bestämma antalet ledamöter mera begränsad. De viktigaste av de *specialreglerade nämnderna är obligatoriska*, t. ex. byggnadsnämnd, socialnämnd, barnavårdsnämnd, nykterhetsnämnd, hälsovårdsnämnd och skolstyrelse. För dessa gäller enligt vederbörande författning att kommunfullmäktige får utse det antal ledamöter de önskar, dock krävs ett visst minimiantal ledamöter (vanligtvis fem); så t. ex. enligt byggnadsstadgan (1959:612), socialhjälpslagen (1956:2), barnavårdslagen (1960:97), nykterhetsvårdslagen (1954:579), hälsovårdsstadgan (1958:663) och skollagen (1962:319). För skolstyrelse är dock det bestämda minimiantalet ledamöter sju. Beträffande sjukvårdsstyrelse och sjukhusdirektion gäller enligt sjukvårdslagen (1962:242) respektive fem och tre ledamöter som minsta möjliga antal. I detta sammanhang bör även nämnas polisenämnd, som enligt polisenämnds-lagen (1964:320)¹, och social centralnämnd, som enligt lag (1970:296), vardera skall ha minst nio ledamöter. Social centralnämnd är dock ingen obligatorisk nämnd i egentlig mening utan endast ett alternativ till de normalt obligatoriska nämnderna socialnämnd, barnavårdsnämnd och nykterhetsnämnd. För de *fakultativa nämnderna för specialreglerad förvaltning*, t. ex. brandstyrelse och arbetslöshetsnämnd, gäller olika regler. Enligt brandlagen (1962:90) fungerar sålunda som brandstyrelse den kommunala nämnd som kommunfullmäktige bestämmer, medan enligt KK (1966:369) om arbetslöshetsnämnd dylik skall ha minst fem och högst elva ledamöter. Vidare kan nämnas att för vissa av de specialreglerade nämnderna föreskrivs att viss särskild sakkunskap om möjligt bör finnas i nämnden; detta gäller t. ex. barnavårdsnämnd (juridisk sakkunskap), nykterhetsnämnd (läkare samt dessutom en föreskrift om att såväl män som kvinnor skall vara representerade i nämnden) och hälsovårdsnämnd (läkare och veterinär). Slutligen kan erinras om att för de specialreglerade nämnderna ofta också ges föreskrifter om proportionellt val; detta gäller för t. ex. byggnadsnämnd, socialnämnd, barnavårdsnämnd, skolstyrelse och arbetslöshetsnämnd men däremot ej för nykterhetsnämnd eller hälsovårdsnämnd.

¹ Polisenämnderna upphör vid utgången av 1972 (SFS 1972:510) och från denna tidpunkt inrättas särskilda polisstyrelser, bestående av polischefen samt 6-8 ledamöter (SFS 1972:511, 38 §).

För att tillgodose det av motionärerna önskade ändamålet räcker det sålunda ej att ändra 31 § i kommunallagen utan erfordras det även motsvarande ändringar i den aktuella speciallagstiftningen. Några särskilda regler för de enbart enligt kommunallagen tillsatta fakultativa nämnderna erfordras dock ej.

Utskottet

I motionen föreslås att 31 § kommunallagen ändras så att det för kommunstyrelsen fastställda minimiantalet ledamöter ökas från fem till sju. Som skäl för denna ökning, som enligt motionärerna bör gälla även för andra kommunala nämnder, anförs bl. a. att det i de nybildade kommunblocken är angeläget att så många medborgare som möjligt kan aktivt delta i och ta ansvar för den kommunalpolitiska verksamheten.

Enligt utskottets mening är det väsentligt att den kommunala självstyrelsen inte i onödan regleras och binds av olika slag av föreskrifter utan att kommunerna såvitt möjligt får bedriva sin mångskiftande verksamhet i de former och på det sätt de själva finner lämpligast. Kommunerna har enligt kommunallagen rätt att för handhavande av särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr som inte ankommer på en specialreglerad nämnd tillsätta "de nämnder som finnas erforderliga". Därvid har kommunens fullmäktige full frihet att bestämma såväl över dessa s. k. fakultativa nämnders sammansättning som över exempelvis mandatperiodernas längd och nämndernas eventuella medelsförvaltning. Någon föreskrift om minimiantal ledamöter eller om att suppleanter skall utses finns sålunda inte vad gäller dessa nämnder. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att ofta betydligt flera ledamöter utses i nämnderna för specialreglerad förvaltning än det föreskrivna minimiantalet. Redan härigenom torde de av motionärerna anförda synpunkterna i betydande utsträckning vara tillgodosedda.

Med hänvisning till vad utskottet i det föregående anfört hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionen 1972:799.

Stockholm den 28 november 1972

På konstitutionsutskottets vägnar

HILDING JOHANSSON

Närvarande: herrar Johansson i Trollhättan (s), Nelander (fp), Hernelius (m), fru Thunvall (s), herrar Boo (c), Pettersson i Örebro (c), Andersson, Sten, i Stockholm (s), Svensson i Eskilstuna (s), Bergqvist (s), Fiskesjö (c), Karlsson i Malung (s), Norrby i Åkersberga (fp), Schött (m), Wictorsson (s) och Olsson i Edane (s).

Reservation

av herrar Hernelius (m) och Schött (m), vilka anförde:

Såsom framhålles i motionen förutsätter den kommunala självstyrelsen att många människor får möjlighet att delta i och taga ansvar för den kommunalpolitiska verksamheten. Vi anser det väsentligt, inte minst mot bakgrunden av de omfattande kommunsammanläggningarna, att medborgarinflytandet inte begränsas genom att de kommunala nämnderna kommer att bestå av onödigt få ledamöter. Visserligen utses, såsom utskottsmajoriteten framhåller, ofta betydligt flera ledamöter än det föreskrivna minimiantalet i de kommunala nämnderna. Detta styrker emellertid vår mening att det för exempelvis kommunstyrelsen och vissa specialreglerade nämnder i lag angivna minimiantalet på fem ledamöter är för litet. Vi anser därför att antalet ledamöter utan någon olägenhet men med betydande fördelar från representationssynpunkt, t. ex. vid proportionella val, bör kunna vara minst sju. Med hänvisning härtill anser vi att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1972:799 hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag till sådan ändring av dels 31 § kommunallagen, dels motsvarande bestämmelser för kommunala nämnder för specialreglerad förvaltning att minimiantalet ledamöter ökas från fem till sju.